Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto talousvaliokunnan kuulemistilaisuuteen 14.10.2026

HE 190/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuotevastuulain ja kuluttajansuojalain 12 luvun 1 a §:n muuttamisesta

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) toteaa, että tuotevastuulain uudistamisessa on kyse EU:n maksimidirektiivin EU 2024/2853 kansallisesta toimeenpanosta ja suurimmat vaikutukset johtuvat EU-säädöksestä. Nykyinen tuotevastuusääntely on toiminut pääosin hyvin, ja sen tulkintakäytäntö on vakiintunut. KKV kannattaa lähtökohtana sitä, että kansallista sääntelyä muutetaan vain siltä osin kuin se on välttämätöntä direktiivin täytäntöönpanon kannalta.

Kehittelyriskipuolustus ja vastuuvapaus

Kehittelyriskin osalta **KKV ei kannata nykyisen oikeustilan muuttamista ja direktiivin sallimasta kansallisesta harkinnanvarasta luopumista** siten, että Suomessa ei jatkossakaan sovellettaisi kehittelyriskipuolustusta vastuuvapausperusteena.

Kehittelyriskissä on kyse sellaisen turvallisuuspuutteen ilmenemisestä, joka ei ollut ennakoitavissa. Tällöin riskin ja sen seurausten sääntelyssä ei ole kyse siitä, millaista riskinottoa pidetään sallittavana. Sen sijaan kyse on siitä, kenen kannettavaksi tällaisen riskin seuraukset jäävät ja millaista taakanjakoa pidetään yhteiskunnallisesti oikeudenmukaisena.

Kehittelyriskin arvioinnissa on direktiivin mukaan keskeistä se, oliko puutteellisen turvallisuuden havaitseminen mahdollista saatavilla olleen tieteellisen ja teknisen tiedon *objektiivisen tason* perusteella riippumatta siitä, oliko talouden toimija tosiasiassa tietoinen tästä tiedosta. Tämä rajaa kehittelyriskipuolustuksen soveltamisen poikkeuksellisiin tilanteisiin: jos riski olisi ollut tunnistettavissa alan edistyneimmän tiedon perusteella, vastuuvapausperusteeseen ei voi vedota. Tämä tarkoittaa myös sitä, että tällaista riskiä ei ole voitu tunnistaa tuotesuunnittelussa tai huomioida innovaatiotoiminnassa.

EU-direktiivin tavoitteet ovat kehittelyriskin kohdalla kahdenlaisia: toisaalta direktiivissä on valittu lähtökohdaksi vastuuvapaus ja toisaalta direktiivin tavoitteena on, että kuluttajien ja muiden luonnollisten henkilöiden suojelun korkea taso säilyy. KKV korostaa, että **tuotevastuun keskeinen tavoite on suojata kuluttajaa vahingonkärsijänä, joka ei ole voinut vaikuttaa tuotteen aiheuttaman riskin muodostumiseen. Kehittelyriskipuolustus loisi merkittävän aukon**: kaikkein yllättävimmissä vahinkotilanteissa kuluttaja saattaisi jäädä

kokonaan ilman korvausta, vaikka kyseessä olisi vakava henkilövahinko. Kehittelyriskipuolustus tulisi mahdollisesti käytettäväksi erityisesti teknisesti tai tieteellisesti nopeasti kehittyvillä aloilla, kuten ohjelmisto-, tekoäly-, bioteknologia- ja terveysteknologia-aloilla. KKV kiinnittää huomiota siihen, että samoilla aloilla tuotteiden jo tunnetuiksi tulleet ihmisiin kohdistuneet riskit ovat lisänneet uuden sääntelyn tarvetta.

KKV:n näkemys on, että kehittelyriskin kaltaisen tuntemattoman ja yllättävän riskin ei tulisi jäädä yksittäisen ihmisen kannettavaksi vahingonkärsijänä, vaan riskin toteutumisesta seuraavat kustannukset tulisi kohdentaa turvallisuudeltaan puutteellisesta tuotteesta taloudellista hyötyä saavaan elinkeinotoimintaan. **Kehittelyriskin hajauttaminen markkinoilla on yhteiskunnallisesti oikeudenmukaisempaa kuin vahingon jättäminen yksittäisille kuluttajille**. Varsinkin ensisijaisena vastuutahona oleva valmistaja hyötyy tuotteen markkinoille saattamisesta ja voi sisällyttää riskin kustannukset hintoihin tai vakuutuksiin. Tuotevastuu kuuluu tavanomaisesti osaksi yritysten vastuuvakuutuksin kattamia riskejä, ja vakuutusturvan saatavuutta olisi nykyisin arvioitava EU:n vakuutusmarkkinoiden tasolla.

Hallituksen esityksessä on punnittu sitä, että kehittelyriskipuolustuksen sallimista puoltavat jäsenvaltioiden sääntely-ympäristön yhdenmukaisuus ja sisämarkkinoiden tasapuoliset kilpailuolosuhteet, mutta toisaalta tällainen sääntelyratkaisu kaventaa nykyistä ankaran vastuun soveltamisalaa ja heikentää vahinkoa kärsineen tosiasiallista korvaussuojaa. **Kehittelyriskipuolustus johtaa yksittäistapauksessa siihen, ettei vahinkoa kärsinyt saisi korvausta tuotevastuulain nojalla, vaikka vahinko olisi aiheutunut turvallisuudeltaan puutteellisesta tuotteesta**. Hallituksen esityksen mukaan vastuuvapaustilanteet ovat kuitenkin harvinaisia sen takia, että kehittelyriskipuolustuksella on rajattu soveltamisala ja näyttötaakka sen osalta kuuluu talouden toimijalle. KKV kiinnittää huomiota siihen**, ettei yksittäisille vahingonkärsijöille ole merkitystä tilanteen harvinaisuudella vaan heihin kohdistuvat aina kehittelyriskin toteutumisen seuraukset ja vahingot täysimääräisinä.**

Hallituksen esityksessä todetaan, että kehittelyriskipuolustuksen sallimisen kuluttajavaikutukset ovat kaksisuuntaisia: se voi joissakin tapauksissa heikentää jälkikäteistä korvaussuojaa, mutta samalla se voi osaltaan tukea uusien tuotteiden kehittämistä ja markkinoiden toimivuutta siltä osin kuin vastuusääntelyn keventyminen tosiasiallisesti vaikuttaa yritysten markkinoille tuloon, investointeihin tai tuotteiden saatavuuteen. KKV toteaa, että **kehittelyriskistä seuraava vastuu kannustaa valmistajia kehittämään turvallisempia ja luotettavampia tuotteita.** Mikäli kehittelyriskipuolustus ei ole käytettävissä, yritysten on pyrittävä tunnistamaan riskit mahdollisimman kattavasti etukäteen. Vaikka tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tuotteiden pidempiä tuotekehitys- ja testausvaiheita, on yrityksenkin edun mukaista välttää esimerkiksi runsaslukuisia henkilövahinkoja ja niiden tuomaa mainehaittaa. Kuluttajille kollektiivitasolla tulevat hyödyt kuten tarjolla olevan tuotevalikoiman laajuus eivät myöskään auta vahingonkärsijöitä, joiden kannettavaksi korvaamatta jäävän kehittelyriskin tuomat kulut jäisivät.

Kuluttajansuojalain muutostarpeet

KKV kannattaa sitä, että kuluttajansuojalain esine- ja henkilövahinkoja koskevat säännökset säilytetään nykyisellään. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, tuotevastuudirektiivillä ei ole tarkoitus yhdenmukaistaa yksinomaan kuluttajansuojalainsäädännön alaan kuuluvia kuluttajasopimuksiin ja palvelussuorituksiin liittyviä virhe- ja vahingonkorvausvastuita.

Kuluttajansuojalain ja tuotevastuulain vahingonkorvausjärjestelmät ovat toisistaan erillisiä ja toimivat rinnakkain. Kuluttajansuojalain mukainen korvausvastuu voi tulla arvioitavaksi vain tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittajan kuluttajalle myymä hyödyke osoittautuu sovitun vastaiseksi tai muutoin virheelliseksi. Kuluttajansuojalain säännöksin ei ole katettu kaikki tuotevastuuseen liittyvät korvauskysymykset. Esimerkiksi tavaran kaupassa on kuluttajansuojalain 5 luvussa rajattu henkilövahingot lain soveltamisalan ulkopuolelle. Kuluttajansuojalaki tukee kuluttajien valinnanvapautta: se ei estä kuluttajaa vaatimasta korvausta hyödykkeen myyjän sijaan suoraan valmistajalta tai muulta vastuutaholta tuotevastuulain nojalla, jos tilanteessa on kyse hyödykkeen puutteellisesta turvallisuudesta.

KKV korostaa, ettei kuluttajansuojalain 5 luvun säännöksiä tulisi arvioida irrallaan kuluttajansuojalain systematiikasta ja eri säädöksen, kuten tuotevastuulain, yhteydessä. Esimerkiksi virhevastuun ajallinen rajaaminen kahteen vuoteen loisi elinkeinonharjoittajille kannustimen tuoda markkinoille nopeasti rikkoutuvia tai ennenaikaisesti vanhentuvia eikä kestäviä ja pitkäkäyttöisiä hyödykkeitä. Tavaran kaupan säännöksiä on tuoreesti uudistettu EU:n maksimidirektiivin toimenpanon yhteydessä (HE 180/2021 vp). Vielä ei ole käytettävissä esimerkiksi laajaa tutkimusta siitä, onko tavarankauppadirektiivin (EU) 2019/771 kahden vuoden virhevastuuaika vaikuttanut ns. halpatuontiin. Ajallisesti sekä tavarankauppadirektiivin toimeenpano eri EU-maissa että alueelle kolmansista maista suuntautuvan halpatuonnin kasvu ovat tapahtuneet koronavuosien 2020–2021 jälkeen. Mahdolliseen tutkimukseen tarvittaisiin pidempiä aikasarjoja ja sopivaa empiiristä aineistoa on vasta kertymässä.

KKV kannattaa kuluttajansuojalain 12 luvun 1a §:ään liittyvän terminologian muuttamista vastaamaan uudistetun tuotevastuulain ja tuotevastuudirektiivin käsitteistöä, mikä tukisi sääntelyn selkeyttä ja systematiikka.

Viranomaisvaikutukset

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, KKV on viranomaistaho, johon uuden tuotevastuudirektiivin vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin.

Toimiva riidanratkaisu tukee markkinoiden toimintaa ja talouden kasvua. Kuluttajalle KKV:n kuluttajaneuvonta tai KKV:ssa toimiva Euroopan kuluttajakeskus (EKK) on vaihtoehtoisen riidanratkaisun menettelyn (ADR) ensimmäinen vaihe. Yhteydenottojen ja soviteltujen tapausten määrä on

KKV:n kuluttajaneuvonnassa ja EKK:ssa suurempi kuin varsinaisissa riidanratkaisuelimissä, sillä suurin osa asioista ratkeaa jo kuluttajaneuvonnan tai EKK:n tarjoaman neuvonnan ja sovitteluehdotusten avulla.

KKV:n tarjoama neuvonta ehkäisee riitojen pitkittymistä ja vähentää riitojen siirtymistä kuluttajariitalautakuntaan ja käräjäoikeuksiin, joissa käsittely on hitaampaa ja huomattavasti kalliimpaa sekä osapuolille että julkiselle sektorille. Hallituksen esityksessä todetuin tavoin tuotevastuusääntelyn muutoksen myötä kuluttajien oikeudelliseen asemaan liittyvän neuvonnan tarve kasvanee, kunnes uusi sääntely tulkintoineen vakiintuu ja tunnetaan riittävästi. Uudistuksen jälkeen etenkin omaisuusvahinkojen korvaamisen alarajan poistuminen sekä tuotevastuun soveltamisalan ja vastuutahojen piirin laajeneminen lisännevät käsiteltävien ja soviteltavien asioiden määrää jonkin verran myös pitkällä aikavälillä.

KKV kiinnittää kuitenkin myös huomiota siihen, että neuvonnan nykyiset resurssit eivät vastaa kysyntää: vain noin 30 % soittajista pääsee puhelinpalveluun. Kaikkia tilanteita ei voida hoitaa itsepalveluna, sillä monet kuluttajariidat ovat aiempaa monimutkaisempia ja edellyttävät henkilökohtaista neuvontaa.

Timo Mattila
pääjohtajan sijainen,
ylijohtaja

Kristiina Vainio
ryhmäpäällikkö

Sähköisesti allekirjoitettu - Elektroniskt underskriven - Digitally signed
Vainio Kristiina, Kuluttajansuoja 1, 13.10.2026 10:19
Mattila Timo, ylijohtaja, 13.10.2026 10:23